

SKRIFTLIG FRÅGA TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2025-04-10
Besvaras senast
2025-04-16 kl. 12.00

Till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:1021 Säkerställande av ett kunskapsbaserat bistånd

För att ett biståndssystem ska vara effektivt och legitimt krävs inte bara att insatser genomförs utan att de utvärderas, följs upp och omsätts i lärande och styrning. Ett bistånd utan minne och utan återkoppling riskerar att upprepa samma misstag, missa goda exempel och tappa fotfästet i verkligheten.

I årsrapporten *Biståndsanalys 2025* lyfter Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) återkommande behovet av bättre system för lärande inom svensk biståndspolitik. Rapporten bygger på tidigare och aktuella utvärderingar samt analyser av hur kunskap faktiskt tas till vara i Regeringskansliets och Sidas arbete. EBA:s slutsats är tydlig: Det finns omfattande information om vad som fungerar och inte fungerar – men den används inte systematiskt i styrningen av biståndet.

EBA pekar på att det saknas en tydlig ansvarsfördelning för hur utvärderingar ska följas upp. Det finns ingen generell modell eller rutin för att säkerställa att lärdomar från exempelvis EBA:s egna rapporter eller Sidas utvärderingar används vid beslut om nya strategier, budgetprioriteringar eller politiska riktlinjer. Rapporten uttrycker särskild oro för att denna brist på systematik försvårar ett långsiktigt förbättringsarbete och i stället leder till ad hoc-beslut eller symbolpolitik.

Ett konkret exempel som lyfts i rapporten är att flera tidigare EBA-utvärderingar av insatser inom demokrati, klimat och jämställdhet visat på vad som ger god effekt – exempelvis långsiktigt stöd till lokalt civilsamhälle, flexibla medel i krissituationer och samordnade insatser inom rättsstat och utbildning. Men trots detta syns inte dessa lärdomar tydligt i regeringens reformagenda eller i styrningen av nya geografiska strategier.

EBA lyfter också att det inte räcker att kunskap finns tillgänglig – den måste också vara tillämpbar och efterfrågad. Det krävs strukturer där kunskapsinhämtning är en integrerad del av beslutsfattandet, inte något som sker parallellt eller först i efterhand. Här pekar EBA på andra länders modeller där särskilda kunskaps- eller effektgrupper är direkt kopplade till ministerkanslier och beslutsnivåer.

Dessutom saknas en transparent redovisning av hur utvärderingar påverkar politiken. Det är ofta oklart om, hur och när en viss lärdom lett till förändrat

beteende från givaren. Utan en sådan spårbarhet blir det omöjligt för riksdag, medborgare eller internationella partner att veta om Sverige faktiskt utvecklar sin biståndspolitik på ett evidensbaserat sätt.

Ur ett socialdemokratiskt perspektiv är detta ytterst problematiskt. Vi menar att biståndet – mer än de flesta politikområden – måste vila på lärande, långsiktighet och förmåga till självkritik. Att göra om, göra rätt och våga justera kursen är en styrka, inte ett svaghetstecken. Ett bistånd som inte förmår att lära sig av sina erfarenheter är inte bara ineffektivt – det är oansvarigt.

När regeringen i sin reformagenda betonar effektivitet är det därför anmärkningsvärt att man inte samtidigt visar hur man tänker säkerställa ett systematiskt lärande. Effektivitet utan reflektion riskerar att bli tom retorik. Regeringens uppgift är inte att alltid ha rätt – utan att skapa system som kan lära sig vad som är rätt, tillsammans med andra.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till statsrådet Benjamin Dousa:

Hur avser statsrådet, inom ramen för sin tjänsteutövning och sitt ansvar för styrningen av biståndspolitik, att säkerställa att kunskap, utvärderingar och lärande systematiskt tas till vara i utvecklingen av svensk biståndspolitik – i enlighet med den kritik och de rekommendationer som framförs i *Biståndsanalys 2025*?

.....

Olle Thorell (S)

Överlämnas enligt uppdrag

Gergö Kisch